

O UVOĐENJU PISANJA I ČITANJA U NASTAVI
ENGLLESKOG JEZIKA

U svojoj praksi od petnaest godina upoznala sam velik broj časopisa i udžbenika, inostranih i naših, i njihove sam methodske upute primenjivala u svom radu. Naročito mi je ostao u sećanju Gatenbyjev udžbenik *Absorbing English I* s Priručnikom za nastavnike. Po uputama iz Priručnika, nakon nekoliko uvodnih časova, počela sam obradom određenog broja »sadržajnih reči«, prvenstveno imenica i nekoliko glagola. Pri tome sam se koristila i slikama koje su predstavljale te pojmove. Nakon oralne obrade učenici su počeli pisanjem tih reči.

Bila sam početnik i tek nakon dva do tri meseca rada upoznala sam naš Program nastave engleskog jezika za osnovnu školu, u kome se izričito *nije* preporučavalo na početnom stupnju bilo kakvo čitanje i pisanje u toku čitavog prvog polugodišta. Prestali smo pisanjem i čitanjem i nismo takve oblike rada primenjivali sve do početka drugog polugodišta. Ipak, moram priznati, rezultati rada na kraju prve godine učenja sasvim su zadovoljavali, možda upravo zbog moje neupućenosti, odnosno načinu rada po uputama Gatenbyja.

Kasnije sam upoznala i druge metode u nastavi stranih jezika, no uglavnom sam se držala uputa Programa, prema kojima su učenici usvajali gradivo samo govornim putem. Jezično se gradivo nagomilavalo, rečenice su postajale sve duže, a gramatički oblici sve komplikovaniji. Tokom prvog polugodišta učenici su bili u stanju da upotrebljavaju i takve rečenične modele kao što su: »There is a car running along the street«, ili »She isn't standing under the tree, she is sitting on a bench in front of the house.« Uz takve rečenične modele, u kojima se javlja Present Continuous, bilo je rečenica u kojima se javio i Present Simple, kao npr. »Do you play the piano, Vlado?« — »Oh no, I don't, but Zdenko does.«

Imala sam puno muke da obuzdam učenike u pokušaju da nešto zabeleže. Kako nije bilo govora o tome kako se u engleskom jeziku čita i piše, oni su u svoje podsetnike ćirilicom beležili reči da bi ih upamtili. Drukčije nisu mogli jer im nije bilo jasno da pisanje u engleskom jeziku nije fonetsko, tj. da njihov način pisanja nije kao naš.

Nakon pola godine uspešnog rada na negovanju govornog jezika prešli smo na čitanje i na pisanje. Taj prelazak bio je težak jer se radilo u neku ruku o vraćanju unazad. Čitali smo poznate rečenice i suviše poznate i suviše jednostavne kao što su: »This is a pen. Is this a pen? Yes, it is a pen.«

Učinila sam sve što je moguće da bi nastava bila zanimljivija. Napravila sam kartice s rečima i stavljala ih na flanelograf, a pored njih slike odgovarajućih predmeta. Pošto su to deca videla, skinula sam slike pa su učenici čitali pojedine reči. Iako im to nije predstavljalo nikakvu poteškoću, interes je splasnuo. Duže vreme nisam mogla rešiti taj problem. Tako sam godinama strepela na početku drugog polugodišta u V razredu jer sam morala gledati nezadovoljna i razočarana lica dece. Godinama sam se pitala šta je tomu uzrok, dok nisam shvatila da učenici V razreda nisu samo deca koja u datoj situaciji uče strani jezik, već su to i učenici koji imaju sasvim izgrađen stav

prema školi i učenju. Nastava stranog jezika u V razredu koja se bazira na samoj direktnoj metodi sa specifičnim postupcima i tehnikama rada bez čitanja i pisanja možda im je izgledala suviše infantilnom. Učenici su počeli zaboravljati da je strani jezik nastavni predmet, kao i svi ostali predmeti, i da se tu uči i te kako komplikovani jezični materijal. Za kratko vreme navikli su da ništa ne zapisuju, da ne budu krivi ako ne znaju gradivo koje se u školi učilo, da nemaju domaći zadatak, da im knjiga nije potrebna. Šeske koje su donosili u školu služile su im za ertanje, a crteže su brižljivo doterivali i bojadisali, jer su mislili da će dobiti ocenu za izradu crteža, a ne za sposobnost izražavanja sadržaja koji je predstavljen crtežom. Njihov stav prema novom nastavnom predmetu postaje drukčiji nego prema ostalim predmetima. I tako posle pedesetak intenzivnih časova, prepunih raznih drammatizacija, oralnih vežbi u parovima, u manjim ili u većim grupama, kao i raznih igara, pesmica, takmičenja u obliku igre sledili su časovi s veoma usporenim tempom, za razliku od dosadašnjih. Pažljivo čitanje dosadnih početnih tekstova i još brižljivije prepisivanje ispunjavali su časove. Pisanje domaćeg zadatka postaje obavezno, kao i vežbanje čitanja. Sada deca ponovno postaju đaci i na času engleskog jezika. Postaju svesni da njihov uspeh ovisi o uloženom trudu, ne samo u školi već i kod kuće. No možda ih to sve skupa ne bi toliko razočaralo koliko sam nivo gradiva koji se obrađuje. Nakon polugodišnjeg uspešnog rada ponovno: »This is a classroom. That is a window.«

Kako volim svoj posao, pokušala sam izbeći te probleme pa sam izmenila i način rada u prvom polugodištu. Prvih desetak časova u V razredu posvetila sam upoznavanju učenika, uvođenju osnovnih zapovesti, uvođenju prvih pitanja i odgovora. Nakon toga počinjem uvođenjem čitanja i pisanja. Pored nekoliko predmeta nacrtanih na tabli napišem i njihov naziv. Reči su sasvim poznate i ponavljamo ih sada u novom kontekstu. Pokazujem reč i deca čitaju *a bag, a cap, a pair of shoes*.... Nakon uvežbavanja deca precrtavaju crteže i prepisuju reči s table u svoje sveske. Čim završe, brišem redom crteže, a učenici čitaju u horu reči koje su ih označavale. Na kraju ostaju samo reči koje pojedini učenici naizmenično čitaju. Pri takvom načinu rada učenici se uvode postepeno u čitanje na njima pristupačan način. U daljoj fazi rada upotrebljavam umesto crteža kartice za nastavu stranih jezika (flash cards), koje lepim na tablu, što je mnogo praktičnije. Na taj način radimo svega nekoliko puta pred kraj prvog polugodišta. Pri tom je osnovno da deca shvate da se na engleskom jeziku piše latinicom i da se »ne čita kako se piše«. Tek nakon toga prelazimo na čitanje rečenica iz supstitucionih tabela. I ovde se služim crtežima koji zamenjuju pojedine elemente u rečenici. Takve vežbice u trajanju od pet do deset minuta provodim svaki drugi ili treći čas. Neki put umesto tabela služim se crtežom koji predstavlja dva lica kako razgovaraju. Ono što govore napišem na tablu. Učenici to čitaju, a zatim variraju rečenice zadanim supstitucijama. Stimulusi za supstituciju mogu biti opet kartice, crteži ili napisane reči.

Takvim načinom rada prelazak na čitanje i pisanje postaje bezbolniji. Ne moram se zadržavati na najelementarnijim rečenicama, suviše jednostavnim i davno poznatim. Nastavni proces mogu učiniti raznovrsnijim jer tako mogu provoditi daleko više raznih govornih vežbi budući da mi preostaje vremena, koje ne moram u celini utrošiti na uvežbavanje čitanja i pisanja.

Govoreći iz svog iskustva, mislim da bi trebalo razmisliti i prodiskutovati u određenim forumima koliko bi trebalo da traje čisto oralna nastava

na početnom stupnju. Pogotovo sada, kad se radi o uvođenju stranog jezika i u četvrte razrede. Nastavni postupci i tehnike rada ne bi smeli biti isti za učenike mlađe ili starije dobi. Mlađi učenici vole sve oblike rada kakve im omogućava oralni pristup u nastavi, dok kod starijih učenika postoji jak interes i za druge oblike rada, koji im omogućava samo jedan kompleksniji pristup nastavi stranih jezika.

Alija Bijavica

MOGUĆNOSTI FRONTALNOG PROVJERAVANJA ZNANJA POMOĆU PERFO-KARATA

(na časovima ruskog jezika u osnovnoj školi)

Nije potrebno posebno isticati pred kakvim se sve teškoćama nađe nastavnik stranog jezika u odjeljenjima s mnogo učenika kad želi provjeriti njihovo znanje, tekuće ili ranije stečeno. Da bi se taj problem ublažio, pokušaću iznijeti jedno iskustvo u radu pomoću perfo-karata, i to na primjerima iz ruskog jezika. Te karte omogućuju da se za vrlo kratko vrijeme — za deset do petnaest minuta — provjeri znanje učenika cijelog razreda.

Pomoću perfo-karata moguće je provjeriti savladanost pisma (sličnosti i razlike između naše i ruske azbuke), leksiku, jezičke strukture, gramatičko gradivo, tematski rječnik, sadržaj nekog teksta putem pitanja, potvrđne, odrične i upitne rečenice itd.

U ovom napisu zadržaću se detaljnije na dvjema mogućnostima što ih pružaju perfo-karte u provjeravanju znanja i o njihovu načinu izrade, kao i metodici rada na času. Te su mogućnosti mnogo šire i ovise o načinu postavljenog zadatka i cilja koji nastavnik želi da postigne — znači, svaki put mogu izgledati drukčije, zavisno od toga što ispitujemo.

Način izrade perfo-karte. Perfo-karta se izrađuje od tvrdog kartona veličine lista obične školske teke. Za V i VI razred ona može izgledati kao na slici 1. Za njenu izradu uzme se tvrdi karton veličine 14×20 cm. Lijevi se ugao izreže za ime i prezime učenika, odnosno grupu. Zatim se probuše rupe (otvori) prema načinu ispitivanja. Za primjer koji želim ilustrirati — dva reda po deset u svakom redu (vidi sl. 1), za oznaku pozitivno (+) i negativno (—), odnosno za parno ispitivanje na bazi poređenja. (Rupe se mogu probušiti i jednostavnom mašinicom za bušenje akata, koju, vjerojatno, ima svaka administracija škole.)

Za starije razrede (VII i VIII) perfo-karta može izgledati i drukčije (vidi sl. 2). I ovdje je materijal isti — tvrdi karton veličine 14×20 cm. U lijevom uglu napravi se izrez za ime i prezime učenika, odnosno grupu. Zatim se izbuši pet redova rupa, po tri u svakom redu (ispred svakog reda napiše se redni broj i riječ zadatak) u stvari koliko je i zadataka s tri varijante odgovora — a, b, v.